

# Forord

Olje- og energidepartementet nedsatte ekspertgruppen blant annet ut fra et behov for å rydde opp i en fragmentert og uoversiktlig nettstruktur i regional- og distribusjonsnettet, usikkerhet rundt klassifisering av regionalnettet og beslutningen om å stille NVEs arbeid med regionalnettsordningen i bero. Som bakgrunn for mandatet har OED pekt på følgende:

Strømnettet utgjør et sammenhengende og omfattende system der både utbygging og drift av de enkelte elementene må koordineres for at systemet skal fungere tilfredsstillende.

Det er mange eiere i overføringsnettet, i stor grad offentlige eiere. Nettselskapene er underlagt en omfattende regulering av sentrale myndigheter.

Energiloven<sup>1</sup> regulerer tre nettnivåer; sentral-, regional- og distribusjonsnett. Sentral- og distribusjonsnettet har klare funksjoner. Regionalnettet ligger mellom disse to nivåene. Regionalnettsanleggene er av ulik rolle og størrelse og ikke alle dagens regionalnettanlegg har en naturlig funksjon som ledd mellom sentralnett og distribusjonsnett. Det foregår en del innmating av produksjon og direkte overføring til sluttbrukere i regionalnettet.

Sentralnettet drives som en enhet med Statnett SF som operatør og dominerende eier. Underliggende nett har en variert eiersammensetning. Det er mange nettselskaper, og enkelte selskaper eier både regionalnett og distribusjonsnett. Enkelte nettselskaper eier både deler av sentralnettet og regionalnett, og noen få av dem også distribusjonsnett. Det er om lag 130 distribusjonsselskaper og om lag 70 regionalnettselskaper. Mange av disse selskapene har også annen virksomhet.

Nettselskapenes virksomhet er underlagt en omfattende regulering av myndighetene gjennom tekniske og funksjonelle krav. Inntektene og prinsippene for tariffing er også regulert. Utbygging av nettanlegg med høyt spenningsnivå, det vil si i regional- og sentralnettet, trenger konsesjon for anleggene fra energimyndighetene. Distribusjonsverkene driver og bygger innenfor en generell områdekonsesjon. Både konsesjoner for enkeltanlegg og for områder er gitt for et tidsrom på inntil 30 år.

Nettorganiseringsen skal bidra til å sikre samfunnet en hensiktsmessig infrastruktur for strømforsyning og at nettselskapene sørger for en sikker, effektiv og miljøvennlig strømforsyning og nettilknytning for dem som ber om det.

Strømnettet er bygd opp over lang tid og under skiftende vilkår. Etableringen av strømforsyningen krevde en betydelig lokal og regional innsats og pragmatiske løsninger underveis. Vi har i dag et funksjonsdyktig og godt kraftsystem. Det er likevel svakheter ved systemet. Det gjelder særlig:

- Det har vært investert for lite i deler av nettet de siste tiårene.
- Det kan være tvil om gjennomføringsevnen i enkelte selskaper til å ta i bruk ny teknologi og til å møte nye krav og oppgaver.

- Mange av nettselskapene er trolig for små til å ha en effektiv drift og økonomisk løfteevne til fornyelse og utvidelser. Det er likevel ikke noen sikker sammenheng mellom selskapenes størrelse og deres effektivitet.
- Det er i dag store tarifforskjeller mellom nettselskapene. Det er et mål å få mer harmoniserte tariffer.
- Regionalnettet som eget nettnivå har en uklar rolle. En del anlegg i regionalnettet har ingen betydning som mellomledd mellom distribusjonsnett og sentralnett. Dagens nettstruktur er oppdelt og lite oversiktlig både for energimyndighetene og for samfunnet for øvrig. Det kompliserer koordineringen av utbygging og drift unødvendig.
- Det kan være behov for enkelte endringer i grensesnittet mellom sentralnett og øvrig nett.

Nettselskapene må selv avgjøre om de vil slå seg sammen med andre selskaper til større enheter. For energimyndighetene er det viktig at selskapene oppfyller myndighetenes krav til å drive nettvirksomhet. Det er også viktig at sentralnettselskapet kan samarbeide godt med tilstrekkelig store og kompetente nettselskaper om koordineringen av systemkontroll og utbygging av sentrale regionnett med sentralnettet. Det bør også være tilstrekkelig styrke i de regionale selskapene til å koordinere regionalnettoutbyggingen med distribusjonsnettene.

## Oppnevning og mandatet

Ekspertgruppen har bestått av Eivind Reiten (leder), selvstendig konsulent, Kristin Bjella, advokat og Lars Sørgard, professor i samfunnsøkonomi. Et sekretariat har bistått arbeidet og har bestått av Henriette Nesheim (sekretariatsleder), Ole Svihus og Karoline Wiermyhr, alle fra Olje- og Energidepartementet og Christina Sepulveda og Anne Glomnes Rudi fra Norges vassdrags- og energidirektorat. Videre har gruppen hatt bistand fra Åsmund Jenssen og Silje Elise Harsem fra THEMA Consulting Group.

Ekspertgruppens mandat har vært:

1. *Gruppen skal kort drøfte hvilke oppgaver overføringsnettet i Norge må ha på lang sikt*
2. *Gruppen skal vurdere hva som er en hensiktsmessig nettorganisering. Det skal legges fram en eller flere modeller for organiseringen.*
3. *Gruppen skal vurdere hvilke forutsetninger som må være oppfylt og hvilke virkemidler myndighetene kan bruke for å få til en god nettorganisering. Det skal legges fram ett eller flere alternative forslag til virkemiddelbruk.*
4. *Det er i dag store tarifforskjeller mellom nettselskapene. Det er et mål å få mer harmoniserte tariffer.*
5. *Gruppen skal vurdere om ønsket endring i nettorganiseringen lar seg gjennomføre innen 2020, og legge fram en strategi for eventuell gjennomføring.*
6. *Gruppen organiserer selv sitt arbeid og vurderer selv eventuelt behov for ekstern kontakt og/eller bistand.*

<sup>1</sup> Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

### **Ekspertgruppens arbeid**

Gruppen har i perioden fra mai 2013 til mai 2014 avholdt 10 møter. I tillegg har leder og sekretariatet hatt flere forberedende møter.

For å belyse aktuelle tema har ekspertgruppen hatt møter med sentrale organisasjoner og aktører med tilknytning til nettbransjen. Følgende organisasjoner og aktører har hatt møter med ekspertgruppen:

- Energi Norge
- Defo
- KS Bedrift
- Norsk Industri
- Statnett
- NVE
- Sogn og Fjordane Energi, Helgelandskraft og Varanger Kraft Nett
- R 12 (Fellesinnspill fra 12 regionale kraftselskaper)
- KLP

Ekspertgruppen har også mottatt innspill fra Markedskraft, Fusa Kraftlag og Norsk Gartnerforbund.

I kapittel 1 i rapporten drøfter vi hvilke oppgaver vi mener strømmettet i Norge må ha på lang sikt ved å trekke frem mål og forventninger til strømmettet. I kapittel 2 beskrives

dagens regional- og distribusjonsnett og hvordan dette er organisert. I kapittel 3 drøftes sektorens viktigste utfordringer med tanke på fremtiden, gitt dagens organisering. I kapittel 4 gir gruppen sin vurdering av hvilke forutsetninger som må være oppfylt for en hensiktsmessig nettorganisering og skisserer aktuelle virkemidler for myndighetene i den forbindelse. Avslutningsvis i kapittel 5 gir gruppen sine tilrådninger når det gjelder myndighetenes strategi for gjennomføring. Gruppens foreslåtte tiltak kan legges frem i løpet av få år.

Gruppen er gitt et omfattende mandat og har hatt begrenset tid til arbeidet. Innenfor disse rammene er ikke alle aspekter ved strømmettet belyst og enkelte emner kan være mangelfullt omtalt. I tilrådingene gruppen gir i kapittel 5 vil det fortsatt være behov for ytterligere utredninger og avklaringer av enkelte forhold. Gruppens tilrådninger peker på det vi mener bør være hovedretningen for en hensiktsmessig nettorganisering for fremtiden og hvor vi anser behovet for endringer å være størst. Mandatets ramme har verken gitt rom for å utforme konkrete lovforslag eller grundig utrede alle problemstillinger. Rapporten er først og fremst et innspill til myndighetenes videre arbeid med rammer for nettvirksomheten og et bidrag til å løse noen av nettets utfordringer framover.